

De radicaliteit van Lucas

De groep mensen die in God geloofden, leefde als één hart en één ziel. Ik zag het een week geleden nog helemaal voor me. Ik zou hier vanochtend met de tekst uit Handelingen op de achtergrond over een ‘nieuw wij’ spreken. Voorbeelden aanhalen van *best practices*, die ik tijdens mijn lezingen binnen en buiten de grenzen van ons land tegenkom. Verhalen over mensen die met of zonder religieuze achtergronden heel concreet met elkaar proberen onze samenleving een klein beetje beter te maken – in de lijn van dit verhaal van Lucas in Handelingen over de eerste christenen.

Mijn overweging zou voor ons allen een bemoediging worden, een ander geluid dan al dat negatieve nieuws in het afgelopen jaar over het vertrek van in Nederland geboren en getogen jongeren naar Syrië om zich daar aan te sluiten bij het barbaarse regime van de Islamitische Staat. Het had zo’n mooie zondagochtend in het nieuwe jaar kunnen worden – en dan is daar plotseling het nieuws uit Parijs. We wilden net aan de redactievergadering van ‘nieuw wij’ beginnen en iedereen wist onmiddellijk: dit is niet alleen voor Frankrijk een diep trieste dag en een zware beproeving voor de relatie tussen moslims en anders- of niet-gelovigen, maar ook voor Nederland en andere West-Europese landen. De werkelijkheid van alledag is weerbarstiger dan een mooi verhaal.

De uitspraak van Lucas in Handelingen over het eendrachtig samenleven van gelovigen als één hart en één ziel, kwam door de brute moord op 12 mensen in een ander licht te staan. De schokkende beelden en de wreedheid waarmee mensen van hun leven werden beroofd, vastgelegd in beeld en geluid, zijn niet in woorden te vatten. Dezelfde vraag die ik had toen de vliegtuigen zich in de Twin Towers in New York boorden, schoot door mijn hoofd: is dit werkelijkheid of kijk ik naar een film, naar fictie. Vol ongeloof keek ik een aantal keren naar de beelden, voordat het besef doordrong dat hier extremistische moslims mensen op klaarlichte dag wreed vermoorden, in de naam van Allah, met een gemak alsof je boodschappen gaat doen. En dat beeld, dat eerst niet door je netvlies naar je hersenen lijkt door te kunnen dringen, staat vervolgens op je netvlies gegrift – en is niet meer weg te krijgen.

Hoe moet je preken over een tekst die het over de gemeenschap van gelovigen als één hart en één ziel heeft? Over een nieuw wij dat ruimte biedt aan religieuze en culturele pluriformiteit, waarin verschillen elkaar mogen verrijken. Alle positieve ontwikkelingen lijken plotseling heel ver weg – een ‘nieuw wij’ naïef en wereldvreemd. De weerbarstige werkelijkheid van een wereld, die zo in elkaar verweven is dat de oorlog in Syrië of eerder in de Oekraïne en de conflicten binnen andere brandhaarden in het Midden-Oosten ook hier zijn weerslag hebben, haalt onze goede bedoelingen in; zaait twijfel en angst en stelt het geloof dat het zachte water de steen zal breken zwaar op de proef.

Laten we opnieuw naar de tekst luisteren en naar de context kijken: wat is er aan de hand? Wat wil Lucas zijn lezers met deze tekst zeggen en wat is de boodschap voor ons vandaag?

(De tekst uit Handelingen 4, 32-37 wordt opnieuw voorgelezen)

3000 mensen werden op één dag gedoopt, vertelt Lucas. 3000 nieuwe leden - daarvan kunnen de kerken hier in Nederland alleen maar dromen. Bij ons verlaat dit aantal per dag de kerken. Ik overdrijf, maar hoogstwaarschijnlijk doet Lucas dat ook. Het gaat hem niet om het precieze aantal nieuwe gelovigen, maar om het onderstrepen van de aantrekkingskracht die van deze eerste christengemeenschap uitgaat.

Ik moest bij die aantrekkingskracht aan de megakerken in Noord en Zuid-Amerika en Zuid-Korea denken. Op deze zondagmorgen komen in Seoul zo’n 250.000 leden van de Yoido Full Gospel Church bijeen – ongeveer een derde van hun gehele ledental. De meesten van hen volgen via grote schermen in bijzalen en satellietkerken de dienst, want er passen helaas maar 20.000 kerkgangers in het hoofdgebouw. De heilige geest waait tegenwoordig in zuidelijke en oostelijke richting.

Maar terug naar Lucas. Lucas was een zeer geletterde man, waarschijnlijk heeft hij zich in zijn uitspraken over de *koinonía* – de gemeenschap van de eerste christenen - laten inspireren door teksten en thema’s uit de Griekse literatuur over de vriendschap. Daar valt te lezen: *koina ta vilon – tussen vrienden is alles gemeenschappelijk*. En ook zijn omschrijving van de nieuwe gelovigen als *en kardia en psyche mia* – zij waren één hart en één ziel – is in deze context te duiden. *En psyche mia* komt vaak voor bij Plato, Aristoteles en Euripides en duidt een hechte vriendschapsband aan. Toen Aristoteles

gevraagd werd wat een vriend is, antwoordde hij: één ziel die woont in twee lichamen. Lucas omschrijft de gemeenschap van de eerste Christenen als een vriendschapsrelatie, berustend op wederkerige liefde: agapé – een liefde, die geen aalmoezen uitdeelt, maar waarin iedereen krijgt wat die nodig heeft. Dagelijks kwamen ze bijeen om te bidden. Ze aten met elkaar en getuigden van hun geloof in Jezus Christus. Ze onderrichten elkaar en vertelden wat Jezus hen had geleerd.

Een mooi ideaal, maar gaat het in het verhaal van Lucas nou om werkelijkheid of om wenselijkheid. Waarom moet zo nadrukkelijk worden benoemd dat Barnabas zijn akker had verkocht en alles aan de apostelen had afgedragen als dat de gangbare praktijk was onder de eerste christenen? Was het wel zo dat iedereen alles moest en ging verkopen? Later in Handelingen is er sprake van het huis van Maria, de moeder van Johannes Marcus, waar de eerste christenen regelmatig bij elkaar kwamen om te bidden. En in Handelingen 5 gaat het om Ananias en Saffira, die de apostelen bedrogen door te zeggen dat ze alles hadden afgedragen maar in werkelijkheid een deel van de opbrengst achter hadden gehouden. Blijkbaar was Barnabas toch wel uitzonderlijk in zijn vrijgevigheid. Of krijgt hij van Lucas zo veel lof toegezwaaid vanwege zijn geloof dat de wederkomst van Jezus Christus nabij was en er daarom geen aardse zekerheden meer nodig waren. In ieder geval was zijn handelen niet de praktijk van iedereen. Ook toen was de werkelijkheid al weerbarstiger dan het ideaal deed vermoeden. Er waren spanningen en hoe kan het ook anders met alle diversiteit onder de eerste christenen.

Lucas idealiseert. Hij houdt ons een droom van een gemeenschap voor – iets waar je naartoe leeft, met vallen en opstaan, waar je op hoopt, zoals ook Martin Luther King dat deed met zijn *I have a dream* ... Een droom die tegelijkertijd een oproep en een getuigenis is: dit is hoe we zouden moeten leven met elkaar. Deze droom is net zo radicaal als die van Lucas: als je gelooft in de liefde van God voor alle mensen, dan moet je je met elkaar verbinden over de grenzen van kleur en sekse, van culturele en religieuze tradities heen. Geloven in het messiaanse visioen van gerechtigheid, dat Jezus van Nazareth voor ons als christelijke gemeenschap belichaamt, betekent hieraan handen en voeten te geven. De waarden van je geloof met elkaar leven, met hart en ziel, geloofwaardig, niet alleen op zondagmorgen, als een soort hobby, maar als iets dat je hele leven doordringt, daar heeft Lucas het over.

Geloven doe je samen, met God en de mensen. Er voor elkaar zijn, je verbinden in vriendschap, voorbij de grenzen van welke levensbeschouwelijke traditie dan ook, conflicten en geweld trotserend als één hart en één ziel – samen - daar gaat het messiaanse visioen over. Juist in barre tijden hebben we het nodig om steeds opnieuw te horen dat het anders kan, dat er een 'nieuw wij' in het verschiet ligt, ook al lijkt het soms ver weg. Het is deze belofte van waaruit wij leven in een wereld waarin we van elkaar afhankelijk zijn. Geen wij-zij tegenstellingen accepteren, maar juist verbindingen zoeken met mensen van goede wil, voorbij de grenzen van religies en levensbeschouwingen, dat is wat ons vandaag te doen staat. Wie meent dat dit naïef idealisme is, heeft het fout, het is het noodzakelijk realisme in een wereld die onlosmakelijk met elkaar verbonden is. Dat dit geen makkelijke opdracht is, weten we allemaal. Juist daarom komen wij hier samen, om met elkaar brood en wijn te delen en ons te laten bemoedigen door de verhalen en gebeden van de velen die ons hierin zijn voorgegaan, zoals Franciscus van Assisi:

O God, maak mij een werktuig van uw vrede:
Zodat ik liefde verspreid waar men elkaar haat,
dat ik vergeef waar men elkaar beledigt,
dat ik verenig waar men strijdt,
dat ik de waarheid spreek waar dwaling heerst,
dat ik het geloof breng waar twijfel terneer drukt,
dat ik hoop waar vertwijfeling heerst,
dat ik Uw licht ontsteek waar duisternis is,
dat ik vreugde breng waar leed woont.

Moge het zo zijn.

Manuela Kalsky

Gelezen: Handelingen 4, 32-37